

Hässlunda kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

Kerstin Börjesson 2015-12-02

Hässlunda kyrka

Kropp's Församling, Luggude kontrakt, Lunds stift, Hässlunda socken, fastighet Hässlunda 38:1, Helsingborgs kommun, Skåne län och landskap

Beskrivning och historik

Kyrkomiljö

Hässlunda ligger cirka en mil sydost om Helsingborgs stadskärna i kommunens högst belägna delar. Längre tillbaka har landskapet dominerats av fäladsmarken och Tjutehed som sträckte sig från Hasslarp till Kropp i söder. Tre dommarringar finns i området vilka har daterats till yngre järnålder, en period som annars avsatt få spår i Helsingborgsområdet. Järnåldersgravarna kan tyda på att en permanent bosättning har funnits i området vid denna tid.

Under 1700-talet bestod Hässlunda av 20 gårdar oregelbundet utspridda i byn. Kyrkan låg i byns östra utkant mellan utmarken, fäladen, och inägorna. 1800-talets enskifte påverkade inte byn i någon större utsträckning då endast fyra gårdar flyttades ut. Genom utdikning på 1800-talet skapades ett fullåkerslandskap med mycket få spår av det äldre jordbrukslandskapet. Byn består numera av en utsträckt bebyggelse längs gamla Tågarpsvägen och utspridda gårdar. Sydost om kyrkan ligger prästgården från 1864 och söder om kyrkan ligger klockaregården. Tre skolhus finns också i byn, det äldsta uppfört vid 1800-talets andra hälft och det senaste under tidigt 1900-tal.

Kyrkobyggnad

Hässlunda kyrka består av ett medeltida långhus med lägre och smalare kor med absid och ett senmedeltida västtorn. Någon exakt datering av kyrkans äldsta murverk finns inte och kyrkan kan endast dateras genom relativ kronologi i jämförelse med andra kyrkor. Utifrån kyrkans plan och murverk är inte intrycket att den tillhör de äldsta i området. Kyrkan anses tillsammans med Välluv vara de senast tillkomna kyrkorna under den medeltida perioden i Helsingborgsområdet. Det bör dock tilläggas att någon utförlig murverksundersökning av kyrkan inte har utförts. En skillnad finns i murverket mellan absiden och koret vilket kan betyda att dessa inte uppförts samtidigt. Vid utgrävningar inne i absiden 2010 påträffades en stenrad i linje med tribunbågen vilken tolkades som en eventuell grundläggning till ett rakavslutat kor. Detta skulle innebära att absiden tillkommit senare än koret. En annan förklaring som angavs var en möjlig syllrad till en äldre träkyrka. Absiden är uppbyggd av gulgrå sandsten i jämna skift, och koret och långhuset av sandsten och gråsten. Inslag av tegel gör det troligt att långhuset inte uppförts före 1100-talets slut eller att det byggts om vid något tillfälle. På långhusets södra sida har tegelomfattningar efter två spetsbågiga fönsteröppningar dokumenterats.

Hässlunda kyrka sedd från norr.

Tornets murverk består av gråsten lagd utan synlig skiftesgång. Nordvästra hörnet består av sandstenskvadrar och gavlarna är murade av tegel. Övre delen av en äldre öppning murad i tegel har dokumenterats ovanför den nuvarande västra dörren. Tornet kan betecknas som ett stort kvadratisk torn d.v.s. det har kvadratisk grundplan med samma bredd som långhuset. Tornet är relativt lågt och anses vara uppfört på 1400-talet med utgångspunkt från att valven tillhör detta århundrade. Tornvalvet är utfört utan pilastrar och utgår från yttermurarna vilket gör det troligt att valv och yttermurar uppfördes samtidigt.

Kyrkan har i stort sett undgått större tillbyggnader. Ett vapenhus uppfört under medeltiden eller senare har tidigare funnits vid kyrkans sydportal. Vid utgrävningarna 2010 påträffades grundläggning till vapenhuset vilket hade haft en bredd på 5,5 m. En stenläggning fanns också på norra sidan om långhuset vilken skulle kunna vara grundläggning till ett vapenhus vid nordportalen. Kyrkan har tidigare haft ett tváskeppigt långhus avdelat med två valvpelare i mitten mellan sex valvkappor. Valven brukar dateras till 1400-talet men möjligen slogs korvalven, som har en flack form redan på 1300-talet. Valven har troligtvis varit dekorerade med målningar av Lilla Harriegruppen omkring 1500. Från 1600-talets mitt och under 1700-talet går kyrkobyggnaden igenom en tid av förfall och först i slutet av 1700-talet görs välbehövliga reparationer. Under år 1843 förstörades fönsteröppningarna till nuvarande storlek.

En större ombyggnad av kyrkan genomfördes mellan 1864 och 1865 under ledning av byggmästare Anders Haf. Ombyggnaderna berörde framför allt kyrkans interiör genom att de sex medeltida valven i långhuset revs och tre nya högre valv slogs i dess ställe. En ingång i

tornets västra sida hade utförts 1831 och nu revs vapenhuset och sydportalen sattes igen. Blytaket över långhuset och koret byttes ut till ett skiffertak.

Enligt kyrkans vård- och underhållplan kan valvmålningar i koret ha tillkommit 1890. Altaruppsatsen och bänkarna målades om i ekimitaion 1892-1893. En inre renovering som framför allt omfattade nytt uppvärmningssystem och invändiga ommålningsarbeten utfördes under ledning av arkitekt Eiler Graebe 1932. Tornets tegeltak samt skiffertaket på långhus och kor låg kvar fram till 1948 då nuvarande tegeltak tillkom på undertak av brädor. Troligtvis togs ljudöppningar i torntakfallen bort vid detta tillfälle. Under 1957-1958 utfördes invändiga konserveringsarbeten av målningar i koret av konservator Osvald Oswald. I en nisch bakom triumfbågen togs en medeltida kalkmålning fram. Ursprungliga färgskikt togs också fram på altaruppsatsen och dopfunten. Kyrkans bänkinredning målades om enligt en äldre färgsättning. Orgelläktaren byggdes också om i samband med att en ny orgel införskaffades. Under 1975 byttes absidens blytak ut till ett tak av kopparplåt.

År 1980 gjordes en omfattande putsrenovering av kyrkans fasader då i stort sett alla puts knackades ned och fasaderna putsades om. I samband med renoveringen utfördes en murverksdokumentation av dåvarande Landsantikvarien i Malmöhus län genom Karna Jönsson.

I slutet av 1900-talet förekom diskussioner att ta Hässlunda kyrka ur bruk då den betraktades som övertalig, en konsekvens av landsbygdens avfolkning och det faktum att kyrkorna ligger tätt i området. Istället genomgick kyrkan en omfattande inre renovering 2009 under ledning av arkitekt Mikael Forsberg, ItArk arkitektkontor AB. Före renoveringen hade man stora problem med fukt i golv och murar, troligtvis delvis orsakade av felaktig färgbehandling av golven i bänkkvarteren. Hela kyrkorummet grävdes ut och golven lades om med nytt brädgolv i bänkarna och i övrigt med de gamla golvplattorna med viss komplettering. Kyrkans bänkar målades om och altaruppsatsen sågs över av konservator. Bakom altaruppsatsens tavla återfann man en draperimålning från tidigt 1800-tal som togs fram och konserverades. Den senare altartavlan hängdes upp i långhuset. Under orgelläktaren gjordes inbyggnader för väntrum och pentry. Vid omläggning av golven påträffades äldre golv av små kvadratiska tegelplattor och en stenläggning vid långhusets sydöstra hörn vilket tolkades som fundament till ett medeltida sidoaltare.

Exteriör

Fasaderna är spritputsade och vitmålade samt utförda utan markerad, synlig stensockel eller murade listverk. Taken täcks av rött tegel och absiden med kopparplåt i skivformat. På långhuset och koret är tegeltaket lagt i liv med gavelmuren utan takutsprång.

Tornet sett från väster och absiden från öster.

Långhuset har påfallande höga murar liksom koret och absiden. Vid korets sydöstra sida finns en kraftig strävpelare avtäckt med tegel och ytterligare en strävpelare med två trappningar finns vid tornets sydvästra hörn. Tornet är lågt och kraftigt med stor kvadratisk planform och utfört med trappstegsgavlar mot öster och väster. Den västra gaveln är utförd med spetsbågiga blinderingar. På norra och södra sidan av tornet finns tre gravstenshällar uppställda mot muren. På södra sidan står två gravhällar av kalksten lagda över kyrkoherde Jacob Fredric Mierendorff 1757-1821 samt hans hustru Anna Beata Sommelius 1754-1811. Vid norra muren står en gravhäll från 1500-talet.

Dagens ingångar till kyrkan finns i tornets västra sida samt i absiden från öster. Västra torndörren togs sannolikt upp samtidigt med absidens redan 1831. Huvudingången i väster är rundbågig med en slätputsad omfattning. Dörren utgörs av en pardörr med spegelfyllningar och över den finns ett halvcirkelformat överljusfönster. Den östra dörren är klädd med fiskbenspanel och har ett litet överljusfönster i valvöppningen. Ett trapptorn med murad vindeltrappa finns på tornets norra sida. Dörren till denna är stickbågig, panelklädd med fiskbensmönster och hängd i bandbångjärn. Fönsteröppningarna är genomgående stickbågiga med indragna, rakslutna fönsterbågar av trä. Ljudöppningarna finns mot öster och väster med tjärade träluckor. De västra öppningarna har samma form som gavelns smala, spetsbågiga blinderingar. De östra ljudöppningarna är stickbågiga. På grund av tornets låga höjd finns inga ljudöppningar i norra och södra mursidorna.

Triumfbågens tunnelhalv och altarnuppställningen i koret.

Interiör

Kyrkan har en traditionell indelning med vapenhus i tornets bottenvåning, långhus med bänkar och predikstol, altaret i koret och en sakristia i absiden. Den västra halvan av tornets bottenvåning upptas av orgelläktaren med dess underbyggnader. Längst i väster finns en liten entréhall, vapenhuset, där också trappuppgången till läktaren är belägen. Den östra delen under läktaren är avdelad från entréhallen genom en brädvägg med en pardörr in till kyrkorummet. Inbyggnaderna mot öster är gjorda med spröjsade glasväggar och består av ett väntrum och pentry. Läktaren och snickerierna i inbyggnaderna under läktaren är gråmålade. Läktaren bärs upp av fyra träpelare varav två är fristående. Läktarbarriären är indelad med kvadratiska speglar med fyrpassformade snickerier i rött, ljusgrått och grått. Fyrpassdekoren finns även i pardörrens spegelfyllningar.

Tornet är öppet mot långhuset genom en bred, spetsbågig valvbåge vilken i stort sett motsvarar valvformen i långhuset. Valvbågen skiljs åt från vederlaget genom att detta är något indraget och skapar en svagt sluttande muravsats. Golvet i tornet och långhuset är lagt med gula, åttakantiga tegelplattor och röda, fyrkantiga hörnstenar. I långhuset finns en sluten bänkinredning i två kvarter och predikstolen med baldakin är placerad i långhusets sydöstra hörn. Längst fram i varje bänkkvarter är några bänkar borttagna medan bänkgavlar, bänkfront och dörrar är bevarade. Det norra utrymmet utgör plats för kör och kantor medan det södra medger plats för rullstolar och barnvagnar. Den främsta bänkdörren har en målad dekor i form av en blomstergirland och texten *PrästGårdsStol N^o1*.

Mellan kor och långhus finns en triumfbåge med samma utseende som tornbågen men något mindre och med spetsigare form som följer korvalvets gördelbåge. Valvbågen är troligtvis sekundär och kan ha tillkommit i samband med att valven slogs i kyrkan kanske i samband med den senaste valvslagningen 1864. Kyrkans ursprungliga triumfbåge bör ha varit av sandsten och hade sannolikt en högre och rundbågig form.

Golvet i koret ligger på samma nivå som golvet i långhuset och är lagt med kvadratiska kalkstensplattor. Framför altaret ligger ett lågt altargolv av gråmålat trä. Absidgolvet är lagt med likadant tegel som i långhuset och tornet. Altaret och ett träskrank, korskrank, med två spegeldörrar står väster om tribunbågen, valvbågen mellan absiden från koret. Skranket består av två lägre dörrar krönta med urnor och speglar dekorerade med kransar och band. Skranket är utfört i empirstil och målat i grå marmorering med detaljer i *trompe l'œil* – illusionsmåleri i rött, gult och gröna toner.

Samtliga delar av kyrkan är valvslagna. Medeltida valv är bevarade i tornet, koret och absiden medan långhusvalven är från 1800-talet. Tornet täcks av ett kryssvalv som utgår från mursidorna som vederlag utan murade valvbågar eller pilastrar. Valvribborna är murade av halvstenstegel. Långhusets valv som är från 1800-talet består av ett mindre, rektangulärt kryssvalv över den västra tredjedelen och ett större valv som täcker den östra delen. Valven är uppmurade på tresprångiga pilastrar med kragband i form av två utkragande skift med en hålkäl emellan. Gördel- och sköldbågarna har spetsbågig form. Koret täcks av ett smalt tunnvalv intill triumfbågen och ett kryssvalv över den östra kordelen. Korvalven utgår från sex kraftiga murpelare med åttkantig plan och kragband i form av tre vulster. Gördel- och sköldbågarna har spetsbågig form och är murade utan följdskift. Även tunnvalvet har spetsbågig form liksom triumfbågen. Absiden täcks av ett hjälmvalv utan förkroppad valvanfang och avslutas mot väster genom tribunbågen.

Kryssvalvet i koret är dekorerat med målningar i form av rankor i gult mot blå botten och dekor i tunnvalvet består av ett av gula klöverbladskors inskrivna i fyrpass och omgivet av en växtslinga mot blågrå bakgrund. Valvpelarna till tunnvalvet är dekorerade med kvadrar i vitt med röda fogar och röda blommor samt kragband i rött och grått. Vid tunnvalvets mursidor mot norr och söder finns låga, spetsbåriga nischer. I den norra nischen finns kyrkans enda bevarade medeltida kalkmåleri i form av en manskgestalt som tros föreställa Sankt Knut. Eventuellt finns ytterligare målningar bevarade i de medeltida valven. Enligt beskrivningar från 1600-talet fanns målade scener och figurer i valven som liknade målningar i Väsby och Vålinge kyrkor. I övrigt är väggar och valv i kyrkan putsade och vitmålade med undantag av målningar i korvalvet och på korets norra vägg.

Uppgång till tornets övre våningar och vindarna till kyrkan är via det utvändiga trapptornet. I andra våningsplan ovanför tornvalven finns en sekundärt upptagen ingång i öster till långhusvinden. Från långhusvinden finns ingångar vidare till korvind och absid via öppningar i gavelmurarna. Öppningen mellan kor och långhus är en sekundär murupptagning och ingång till korvinden har tidigare funnits i valvet. Tornbjälklaget är av ek medan tornets taklag är av fur med inslag av äldre återanvänt ekvirke bland stickbjälkarna. Klockstolen märkt med året 1781 är till största delen av ek och består av fyra klockbockar med snedsträvade stolpar. Klockbockarnas syll är sammanfogade med laxhak till tvärgående bjälkar. Långhusets och korets taklag är av fur, liksom sparrverket över absiden. Bjälklaget i absidens taklag är av ek och är troligtvis äldre än takstolsvirket av fur. Avtryck i putsen från ett äldre taklag med snedsträvade sparrar syns i långhusets östra gavelsida.

Inredning och inventarier

Altaret från 1864 är av gråmålat trä med spegelfyllningar och ritades av byggmästare Anders Haf.

Altaruppsatsen utförd i empiristil 1801, bestående av altartavla sammanbyggd med altarskrank/sidopartier. Altartavlan har fyrkantig form inramad av en förgylld ram med smala kolonner vid sidorna och krönt av texttavlan "Det är fullkomnadt" samt en stor strålkran. I tavlan finns ett målat motiv i form av en grå marmoring med draperi upptill som hålls uppe av ett par puttis. Nedtill vid sidorna står två kvinnogestalter. En altartavla i olja på duk utförd av C. F. Richter 1832 satt tidigare på altaruppsatsen. Oljemålningen föreställer Kristus på korset och hänger numera i långhuset.

Knäfall av smide tillverkat 2011 av konstsmid Lars-Otto Lindskog. Smidet är utfört som två stående kvadrater med en stiliserad fyrpassdekor, knäfallet är skinnklätt och handfallet av rödmarmorat trä. En altarring från 1864 fanns tidigare i koret vilken bestod av ett femsidigt skrank med gult tygklätt knäfall och gråmålad skärm genombruten med rödmålade fyrpassliknande rosor.

Dopfunten är från 1800 och av ek. Den har sexsidig form med raka sidor och är uppdelad i en bred cuppa och en smalare fot. Cuppan har spegelfyllningar målade i ljusblått, rött och gult med förgyllda detaljer och foten är brunmarmorad.

Predikstol och baldakin från 1609 utförd i renässansstil av målat och skulpterat trä. Korgen är femsidig och sidorna visar framställningar av evangelisterna och grammatica, samt kvinnliga hermer vilka personifierar tron, hoppet, kärleken och fåfängan. Predikstolen är målad i mörka färger samt blått och rött med förgyllda detaljer. Baldakinens fem sidor är utförda med listverk skulpterade överstycken och svarvade spetsar.

Bänkinredning består av slutna bänkar, möjligen från slutet av 1700-talet, ombyggda 1864 och 1932. Bänkarna är målade i blått med grå speglar och röda ramar. Ett par bänkar har speglar dekorerade med rosengirlanger och blå rosetter som troligtvis är en framtagen äldre bemålning. Bänkgavlarna är också märkta med nummer.

Den nuvarande *orgeln* byggdes 1958 av W. Hemmersam, Köpenhamn och består av 12 stämmor fördelade på två manualer och pedal. Pipverket är ljudande och tillhör en orgel med 9 stämmor byggd 1871 av V. Lundahl i Malmö. En del av pipmaterial är omarbetat och tillägg från 1900-talets början. Orgelhuset är målat i gröna toner och det synliga pipverket är indelat i ett högt mittparti och lägre sidopartier med vitmålade träpipor ytterst.

Storklockan från 1901 är gjuten av K. Bergholz och *lillklockan* från 1831 är gjuten av F. M. Fries.

Övrigt

I kyrkan finns flera ljusstakar och ljuskronor. Mest betydande är ett par ljusstakar av malm från 1600-talet och ljuskronor och lampetter av malm respektive mässing från 1890. En oval nummertavla med rosettförsedd ram är sannolikt från 1860-talet. Ett porträtt av kyrkoherde Löhr målat i olja på duk finns i kyrkan, utfört kring 1830 av C. F. Richter.

Kyrkogård

Kyrkogården kring kyrkan är av enkel karaktär. Större delen av norra sidan är grästäckt med enbart några få kvarvarande gravstenar. Mot väster och söder om kyrkan finns grusgravplatser kvar i större utsträckning även om stora delar av gravplatserna har grästäckts. Flertalet av gravplatserna kantas av sten men en del buxbomsomgärdade gravplatser finns också. I sydost finns ett nyanlagt lapidarium med gravstenar lagda längs sidorna av en grustäckt vall. På kyrkogården finns ett par äldre gravvårdar från 1800-talets mitt huggna i en särpräglad korsform och en del gravhällar. Kyrkogården omges av en blockstensmur i väster, hagtornshäck längs norra och östra sidan samt nästängsel i söder. Blockstensmuren uppfördes omkring 1952 efter ritning av arkitekt Eiler Graebe. Ingångsgrinden i väster i form av en svartmålad järngrind från samma tid. En ingång finns också i kyrkogårdens sydöstra hörn med en äldre järngrind och grindpelare.

Byggnader på kyrkogården

Öster om kyrkan i utkanten av kyrkogården ligger ett bårhus ritat av Albert Svensson 1937. Bårhuset har putsade och vitmålade fasader, sadeltak täckt med tegel och en ingång inom en rundbågsformad murnisch.

Karaktärisering

Hässlunda kyrka är en viktig del av kulturlandskapet i socknen. Byns utbredning och sockencentrum med klockargård, prästgård och skolor är välbevarad medan landskapet kring byn har genomgått stora förändringar. Kyrkogården har sannolikt kvar sin ursprungliga storlek

och kyrkan har kvar sitt medeltida utseende i hög grad. Utvändigt är kyrkans höga murar, det låga kraftiga tornet mycket karaktäristiskt för kyrkan. Absiden har en påfallande liten utbuktning från kyrkans östsida och ser närmast litet tillplattad ut. Murarna lutar kraftigt utåt i ovankant på norra sidan. Alla dessa egenheter som undkommit tillrättalägganden vid sentida renoveringar vilket ger kyrkan en alldeles speciell charm. Tornet har behållit sin relativt ringa höjd medan de flesta andra låga kyrktorn har förhöjts under årens lopp. Viktigt för kyrkans karaktär är också avsaknad av takutsprång vid gavelkrönen, strävpelarna, trappgavlarna och trapptornet till klockvåningen. Kyrkans fönsteröppningar med indragna bågar i lite ojämna, stickbågiga murnischer bidrar till kyrkans karaktäristiska utseende.

Kyrkans byggnadstid brukar anges till 1200-talet dvs. inte den äldsta kyrkobyggnadsperioden. En anledning till detta är kyrkans tjocka murar och inslag av marksten och tegel i murverket. Murverket är inte helt homogent och möjligheten finns att kyrkan blivit ombyggd vid något tillfälle kanske i samband med valvslagning inne i kyrkan. Tvåskeppiga sockenkyrkor är ovanliga och kan jämföras med Sankt Olofs och Fru Alstads kyrkor som båda var viktiga vallfärdskyrkor. Detta väcker frågor om Hässlunda kyrka kan ha haft en särskild funktion som vallfärdskyrka. En blomstringstid i samband med införskaffandet av en relik och helgonaltare i kyrkan skulle kunna förklara en ombyggnad av kyrkan och den ovanliga planlösningen. Även koret har en ovanlig plan vilket kan tyda på en särskild funktion kanske kopplad till liturgi. Nischerna vid triumfbågen för tanken till någon form av lektorium. Kalkmålningarna i koret föreställande Sankt Knut kan ha en koppling till en helgonkult knuten till kyrkan. Troligtvis har ett sidoaltare stått i långhusets nordöstra hörn.

Kyrkorummets inredning är välbevarad med snickerier från 1600-talet och framåt. Predikstolen representerar 1600-talet och utgör exempel på tidens träskulptur av hög kvalitet. Altaruppställningen från tidigt 1800-tal utförd i en tidstypisk provinsiell empiristil har en ovanlig uppbyggnad och tidstypiskt måleri och bildar tillsammans med dopfunt, bänkar och orgelläktare en fin helhet. Valvens 1800-talsmåleri har mycket hög kvalitet och det är ovanligt att målningar från denna tid finns bevarade. Målningarna ger närmast en kontinental prägel till kyrkans interiör. I stor sett har tiden frusits vid 1800-talets slut då mycket få förändringar har skett i kyrkorummet sedan dess. Den senaste renoveringen av kyrkan skedde vid en tid då kyrkan ansågs övertalig. En del ändringar gjordes av kyrkorummet vid detta tillfälle för att få ett mer funktionellt kyrkorum. Inbyggnaderna under läktaren och borttagandet av altarringen har inneburit en påverkan på kyrkorummets orörda karaktär. Framtagandet av den äldre altartavlan har däremot stärkt altaruppsatsens tidsuttryck och upplevelsen av koret.

Rekommendationer

- Kyrkans exteriör är mycket välbevarad och bör endast underhållas med traditionella material och metoder.

- Kyrkorummets olika delar, planlösning inredning och inventarier utgör en helhet som är mycket känslig för förändringar, även små förändringar. Ingrepp i den befintliga inredningen och tillägg bör göras mycket restriktivt.

Skydd

Kyrkan skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Kyrkotomten/kyrkogården ligger inom registrerad fornlämning Hässlunda 19:3 och skyddas som fornlämning enligt 2 kap. kulturmiljölagen. Fornlämningsområdet utgör en del av den gamla bytomten utifrån en karta från 1700-talet.

Källor

A Catalogue of Wall-Paintings in the Churches of Medieval Denmark 1100-1600, Scania Halland Blekinge, Vol II, Akademisk forlag 1978.

Femton kyrkor i Skåne, en modell för kulturbeskrivning av kyrkobyggnader, Henrik Widmark, Rapport, Länsstyrelsen i Skåne.

Helsingborgs Historia del VIII:1 Landsbygden, Anna Christina Ulfspärre huvudred, Helsingborg 2010.

Kyrkor och herravälde, från kristnade till sockenbildning i Skåne, Mats Anglert 1995.

Renovering och dränering av Hässlunda kyrka, Arkeologisk förundersökning, Jan Kockum, Rapport 2010:39, Sydsvensk arkeologi.

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg och Ingrid Sjöström, Riksantikvarieämbetet, 2015.

Skånes konsthistoria för medeltiden, C. G. Brunius, Lund 1850.

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008.

Vård- och underhållsplan för Hässlunda kyrka, ITARK arkitektkontor AB 2004.

Övriga uppgifter

Inventeringsdatum: 2014-04-09

Fältinventering: Kerstin Börjesson, Regionmuseet Kristianstad.

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning: Författare, efter samråd med referensgrupp utsedd av Lunds stift

Rapportsammanställning och foto: Kerstin Börjesson

Granskning: Anna Rabow, Regionmuseet Kristianstad.

Färdigställd: 2015-12-02

